

Reforma systemu postępowania awansowych

**prof. dr hab. Marian Gorynia
Zastępca Przewodniczącego
Rady Doskonałości Naukowej**

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Początki podjęcia działań w zakresie reformy systemu postępowań awansowych

Impulsem do podjęcia przez Radę Doskonałości Naukowej działań w zakresie przystąpienia do prac nad założeniami reformy systemu postępowań awansowych była zapowiedź Ministra Nauki z przełomu roku 2023/2024 o planowanej nowelizacji przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz prośba Ministerstwa o przedkładanie przez instytucje przedstawicielskie środowiska naukowego oraz akademickiego określonych propozycji.

Deklaracja ta stała się podstawą do rozważań, po blisko pięcioletnim doświadczeniu w stosowania przepisów obecnej ustawy, czy aktualne rozwiązania przyjęte w tzw. ustawie 2.0 przyniosły zakładany rezultat w postaci usprawnienia procedur dotyczących awansów naukowych i w efekcie wpłynęły korzystnie na jakość nadawanych stopni naukowych i tytułu profesora.

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz
niektórych innych ustaw

Art. 1. W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 31 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W głosowaniach w sprawach, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 8, biorą udział członkowie senatu, a w przypadku, o którym mowa w art. 28 ust. 4, członkowie innego

Przygotowanie projektu nowelizacji ustawy

Na początku 2024 roku w Radzie Doskonałości Naukowej powstał projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz niektórych innych ustaw.

Przedmiotowy projekt został przyjęty przez Prezydium RDN po zapoznaniu się z opiniami i uwagami zgłoszonymi przez poszczególne Zespoły RDN. Projekt ten był zatem wynikiem prac wszystkich członków tej instytucji, a zatem ponad 170 przedstawicieli środowiska naukowego i akademickiego. Zakładał on zmiany nie tylko w tzw. ustawie 2.0, ale także ujednoczenie zagadnień dotyczących awansów naukowych w ustawach z nią powiązanych, jak ustawa o PAN, czy też ustawa o instytutach badawczych.

Rada Główna
Nauki i Szkolnictwa Wyższego

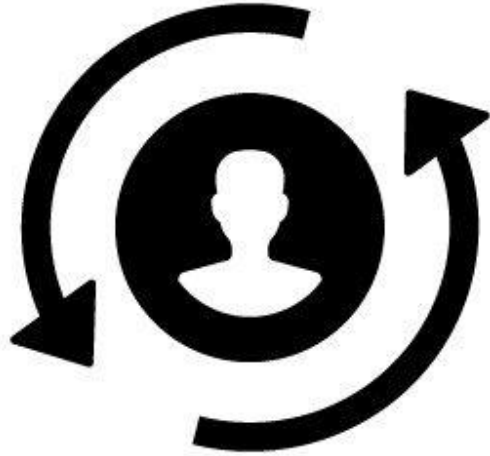
Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Przygotowanie projektu nowelizacji ustawy

Jak już wspomniał Przewodniczący Rady Doskonałości Naukowej, RDN podjęła intensywne działania zmierzające do możliwie jak najszerszych konsultacji przygotowanych założeń reformy systemu postępowań awansowych ze środowiskiem naukowym.

W tym celu zostały zorganizowane liczne spotkania z najważniejszymi instytucjami przedstawicielskimi środowiska naukowego jak: **Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Polska Akademia Nauk, Komisja Ewaluacji Nauki, Polska Komisja Akredytacyjna, Krajowa Reprezentacja Doktorantów.**

Przeprowadzone konsultacje i merytoryczne dyskusje zaowocowały przyjęciem przez Radę Doskonałości Naukowej ostatecznej wersji projektu nowelizacji ustawy, który został przedstawiony Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Projekt ten liczył blisko 40 stron wraz z uzasadnieniem proponowanych zmian.

Najważniejsze założenia proponowanych zmian

- Zmiana systemu dystrybucji uprawnień do nadawania stopni naukowych
- Zwiększenie efektywności procedur dotyczących nadawania stopni naukowych i tytułu profesora
- Zbiektywizowanie i ujednoczenie zasad ubiegania się o awanse naukowe
- Wprowadzenie mechanizmów realnej kontroli nad prawidłowością i rzetelnością przeprowadzanych postępowań awansowych

B + A A+

Zamiana systemu dystrybucji uprawnień do nadawania stopni naukowych

- **Aktualna podstawa prawna uzyskiwania uprawnień do nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego:**

Art. 185 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym **uprawnienie do nadawania stopnia** doktora posiadają uczelnie, instytut PAN, instytut badawczy albo instytut międzynarodowy, które w danej dyscyplinie **posiadają kategorię naukową A+, A albo B+.**

Art. 218 ustawy, stosownie do **którego uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego** posiadają uczelnie, instytut PAN, instytut badawczy albo instytut międzynarodowy, które w danej **dyscyplinie posiadają kategorię naukową A+, A albo B+.**

- **Problematyka związana z powiązaniem uprawnień do nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego z ewaluacją jakości działalności naukowej:**
- Obowiązek przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.
 - Brak obowiązku zatrudniania pracowników naukowych lub nauczycieli akademickich – w odpowiedniej liczbie – legitymujących się odpowiednim stopniem lub tytułem.
 - Brak weryfikacji jakości i rzetelności przeprowadzanych postępowań awansowych.

➤ **Postulaty na gruncie poruszonej problematyki:**

- 1) Nadawanie uprawnień na wniosek zainteresowanych podmiotów w drodze decyzji administracyjnej.
- 2) Powiązanie możliwości złożenia wniosku o nadanie uprawnień z odpowiednią kategorią naukową.
- 3) Powiązanie możliwości nadania uprawnień ze stanem zatrudnienia kadry naukowej.
- 4) Możliwość ścieżki odwoławczej od decyzji odmawiających nadania uprawnień oraz sądowa kontrola podejmowanych w tym zakresie rozstrzygnięć.

Zwiększenie efektywności procedur dotyczących nadawania stopni naukowych i tytułu profesora

Aktualnie obowiązujące rozwiązania w zakresie procedowania postępowań awansowych przewidują, w szczególności w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, mało efektywne mechanizmy, które wiążą się z istotnym wpływem na czas prowadzenia tych postępowań.

W szczególności dotyczy to takich zjawisk jak:

- pośrednictwo RDN w składaniu wniosków dotyczących habilitacji;
- decentralizacja podmiotów powołujących komisje habilitacyjne, a zatem namnożenie organów, które stanowią organy wyższego stopnia dla komisji;
- zbyt duża liczba powoływanych recenzentów w poszczególnych postępowaniach;
- związywanie podmiotów doktoryzujących i podmiotów habilitujących negatywnymi recenzjami;
- brak określenia możliwie precyzyjnych ram odpowiedniego stosowania przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego.

➤ **Problematyka związania decyzji co najmniej dwiema negatywnymi recenzjami:**

- Dwuinstancyjność postępowania administracyjnego - art. 78 Konstytucji RP.
- Prawo do sądu – art. 45 oraz art. 176 Konstytucji RP.
- Prawo do sprawiedliwej procedury sądowej - art. 6 EKPCz.
- Różnicowanie recenzentów poprzez uprzywilejowanie negatywnych ocen.

➤ **Postulaty na gruncie poruszonej problematyki:**

- 1) Wnioski w sprawie habilitacji składane bezpośrednio do uprawnionych podmiotów habilitujących.
- 2) Wprowadzenie jednego organu powołującego komisje habilitacyjne w postaci RDN, który jednocześnie będzie pełnił rolę organu wyższego stopnia nad komisjami ze wszystkimi tego konsekwencjami.
- 3) Zmniejszenie liczby recenzentów w określonych postępowaniach.
- 4) Zniesienie zasady związania co najmniej dwiema negatywnymi recenzjami.
- 5) Zwiększenie transparentności i obiektywności procedur dotyczących powoływania recenzentów.
- 6) Możliwe doprecyzowanie zasad odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a., w tym ewentualnego wyłączenia od stosowania niektórych instytucji właściwych dla ogólnego postępowania administracyjnego, a które to instytucje nie odpowiadają specyfice postępowań awansowych.

Zbiektywizowanie i ujednoczenie zasad ubiegania się o awanse naukowe

- **Aktualna podstawa prawna określenia szczegółowego trybu przeprowadzania postępowań o awans naukowy:**

Art. 192 ust. 2 i 3 oraz art. 221 ust. 14 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, dalej jako ustawa), zgodnie z którym **senat albo rada naukowa określi sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, a także szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.** Ponadto organy te mogą określić dodatkowe **wymagania dotyczące nadania stopnia doktora lub warunki dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej.**

➤ **Problematyka deregulacji przepisów procesowych**

Przyznanie podmiotom doktoryzującym i habilitującym, na mocy delegacji zawartych w przepisach ustawy, **kompetencji prawodawczych** tworzy zupełnie nową sytuację, w której za jakość procedur nie odpowiada wyłącznie ustawodawca oraz centralne organy wydające regulacje wykonawcze. Realizacja powierzonego obowiązku może jednak nastręczać wiele problemów z uwagi na fakt, iż podmioty te nie stanowią części **zawodowej administracji publicznej** i – co do zasady – nie dysponują **wyspecjalizowanym aparatem legislacyjnym**. Kolejne wątpliwości wzbudzać może należyte zapewnienie **standardów i sprawiedliwości proceduralnej** w ramach stanowionych przepisów wewnętrznych, a także ustalenie, co przepisy te mogą regulować?

Zauważalny jest także problem dotyczący zróżnicowania w określonych procedurach przesłanek warunkujących uzyskanie awansu naukowego.

➤ **Postulaty w ramach poruszonego obszaru:**

- 1) Upoważnienie ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki do wydania rozporządzenia określającego szczegółowy tryb i warunki przeprowadzania czynności w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego;
- 2) Ujednolicenie wymogów dotyczących nadawania stopnia doktora;
- 3) Ujednolicenie zasad powoływania recenzentów;
- 4) Zwiększenie znaczenia kształcenia kadr naukowych w procesie uzyskiwania awansów naukowych, w szczególności tytułu profesora.

Wprowadzenie mechanizmów realnej kontroli...

Aktualnie obowiązujące przepisy nie przewidują realnych i adekwatnych rozwiązań dotyczących kontroli jakości i rzetelności przeprowadzanych postępowań przez poszczególne uprawnione do tego podmioty.

W sytuacjach, w których może dochodzić do rażących uchybień i nieprawidłowości w tym obszarze, nie ma możliwości wpływania na uprawnienia poszczególnych podmiotów do nadawania stopni naukowych.

Za błędy proceduralne po stronie podmiotów nadające stopnie naukowe, określone w przepisach k.p.a., ostatecznie konsekwencje ponosi osoba ubiegająca się o awans naukowy, np. w wyniku wznowienia postępowania, czy też stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu danego stopnia.

➤ **Postulaty w ramach poruszonego obszaru:**

- 1) Wprowadzenie przepisów przyznających Radzie Doskonałości Naukowej kompetencje kontrolne nad wykonywaniem przez podmioty doktoryzujące i podmioty habilitujące uprawnień do nadawania stopni naukowych;
- 2) Ścisłe określenie zasad i kryteriów sprawowania kontroli;
- 3) Wprowadzenie możliwości ograniczenia albo zawieszenia uprawnień do nadawania stopni naukowych w ustawowo określonych przypadkach.

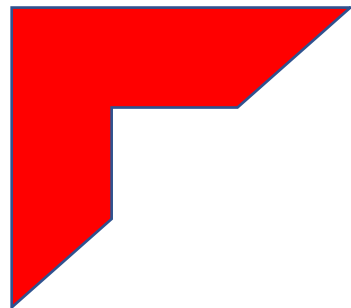
Co dalej z reformą....

Dynamika dyskursu panującego w środowisku naukowym, jak i obserwowane zdarzenia, nierzadko o charakterze publicznym, prowadzą do wniosku, że dotychczasowe propozycje Rady Doskonałości Naukowej pozostają aktualne. Nie oznacza to jednak, że nie warto poddać ich kolejnej refleksji, w tym rozszerzyć o nowe kierunki.

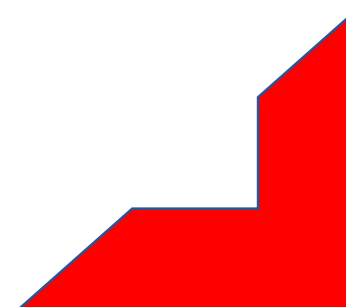
RDN wsłuchując się w głos środowiska naukowego dostrzega potrzebę doprecyzowania w większym stopniu, m. in. takich zagadnień jak:

- interdyscyplinarność lub interdyscyplinarność osiągnięć naukowych;
- uznawalność stopni naukowych uzyskanych za granicą, w tym weryfikacja jakości tych stopni w świetle polskiego systemu awansów naukowych;
- kryteria przyznawania poszczególnych awansów naukowych, w szczególności w świetle osiągnięć o charakterze współautorskim.

Kwestie te mogą dać asumpt do powrotu prac RDN nad nowelizacją ustawy...

**Dziękuję
za uwagę**

prof. dr hab. Marian Gorynia – Zastępca Przewodniczącego RDN